

Nok mat til alle og rent vann i vassdragene

Av Yngvild Våge Steihaug og Eivind Berg

Yngvild Våge Steinhaug er rådgiver og Eivind Berg er seniorrådgiver i Landbruks- og matdepartementet.

Innlegg på fagtreff i Norsk vannforening 8. mars 2010.

Matsikkerhet på topp

Utfordringene med å brødfø en voksende befolkning vil øke i årene fremover. Dette har satt matsikkerhet på topp av agendaen internasjonalt.

Matsikkerhet handler om nok, trygg og næringsrik mat til alle. I FN's tusenårserklæring gikk verdenssamfunnet inn for å halvere andelen sultende og underernærte innen 2015. Det er langt igjen til målsettingen er nådd. Antall mennesker uten tilstrekkelig tilgang til mat har økt med mer enn hundre millioner etter 2008, fra 850 millioner til over en milliard ved utgangen av 2009.

Matsikkerhet vil bli en hovedutfordring i årene fremover. Verdens befolkning forventes å passere 9 milliarder i 2050, og i følge FN's organisasjon for mat og landbruk, FAO, må matproduksjonen økes med ca 70 % den samme perioden for å dekke behovet for mat. Samtidig stiller klimaendringene landbruket oven-

for stadig større utfordringer. Feilslåtte avlinger grunnet tørke, flom og ekstremvær rammer i utviklingsland der matsikkerheten alt er truet. I de områdene som rammes hardest kan avlingene bli redusert med opptil 50 % i tidsrommet 2000-2020.

Befolkningsvekst og økt etterspørsel etter mat fører til et økt press på knappe naturressurser, og til økte klimagassutslipp. Om lag 20 prosent av verdens klimagassutslipp skyldes avskoging i tropiske strøk. Avskogingen skyldes både ekspanderende industrijordbruk og fattige bønders behov for jordbruksarealer. Å øke produktiviteten på eksisterende jordbruksarealer er derfor en sentral utfordring. Dette forutsetter økte avlinger pr arealenhet med bruk av bedre tilpassede dyrkingsmetoder til lokale forhold, og økt tilgang på innsatsvarer som næringsstoffer og vann. Klimaendringene vil også øke behovet for et bredt tilfang av genetisk mangfold for framtidens produksjon under nye forhold.

For å sikre grunnlaget for matpro-

duksjon i et langsiktig perspektiv er også tilgang på fosfor både for plante- og husdyrproduksjonen helt nødvendig. Mer effektiv bruk av fosfor bl.a. med økt resirkuleringer er viktig.

Økt global innsats i matproduksjonen er avgjørende

Jordbrukssektoren i utviklingsland har vært preget av underinvestering over flere tiår. Blant annet har den internasjonale bistand til landbruket har falt fra 18 til godt 3 prosent over de siste 20 årene.

Det er nå en økt erkjennelse globalt av behovet for økte investeringer i landbruksutvikling og bedret klimatilpassning. Blant annet har G-8 landene lagt opp til en mobilisering av USD 20 mrd. over de neste tre årene til en helhetlig strategi for matsikkerhet. I tillegg har flere aktører i det multilaterale systemet økt sin innsats for å sikre et bærekraftig landbruk. Dette innebærer tiltak for å hindre tap av genetisk mangfold til matvarer og landbruk, hindre avskogning og tap av jordressursene, og bedret sikring av vannressurser og bekjempelse av sykdommer blant mennesker og dyr.

De store utfordringene knyttet til matsikkerhet har understreket behovet for et bedret system internasjonalt for å hindre matkriser og fremme landbruksutvikling. FNs organisasjon for ernæring og landbruk, (FAO) har som mandat å oppnå matsikkerhet for alle. FAO gjennomgår en reformprosess, og som en del av denne reformen skal komiteen for matsikkerhet, CFS, reformeres og revitaliseres til å bli den viktigste mellomstat-

lige plattformen for matsikkerhet globalt.

Hva kan Norge gjøre for framtidig matsikkerhet?

- Arbeide både nasjonalt og internasjonalt for å bidra til økt matsikkerhet med bl.a. økt satsingen på landbruksbistand i vår utviklingspolitikk
- Arbeide aktivt gjennom internasjonale organisasjoner som FAO for å styrke det globale internasjonale arbeidet med matsikkerhet.
- Videreføre en nasjonal landbrukspolitikk som legger til rette for produksjon i hele landet.
- Føre en nasjonal areal- og ressurspolitikk som tar vare på produksjonsgrunnlaget for landbruket. Sikring av dyrket og dyrkbare arealer er særlig viktig.

Tilgang på rent vann er nødvendig for menneskene og for landbruksproduksjonen. Norge har god tilgang på vann. Hovedutfordringen vår er å forbedre kvaliteten på vannressursene der disse har blitt skadelidende. EUs vanddirektiv og vannforskriften gir klare føringer for landbruket i arbeidet for å redusere forurensning i landbruket. Direktivet er svært ambisiøst mht. rask måloppnåelse.

Landbruks- og matdepartementet har som sektormyndighet ansvar for virkemiddelbruk for å redusere fosforlekkasjer fra jordbruket. Dette har vi god kontroll på i de aller fleste områdene i landet, men det er enkelte vassdrag hvor eutrofiering på grunn av fosforlekkasjer fra jordbruket fortsatt er et problem. Her må sterkere virkemidler vurderes for å

oppfylle forpliktelsene i direktivet. Dette er ikke en spesiell norsk utfordring, og i tillegg til fosfor er også nitrogenavrenning en utfordring i flere andre europeiske land. Nitrogenlekkasjer er i liten grad et vannmiljøproblem i Norge.

Globalt sett er mangel på vann en stor utfordring for landbruket. Overgang til vanningsmetoder som gir god utnyttelse av vannet i planteproduksjonen, og ut-

vikling av mer tørkeresistente plantesorter, blir viktig. Klimaendringer forventes å forsterke problemene med vannmangel for landbruket i flere land, mens betingelsen for matproduksjon kan gjennom økt temperatur bli bedre i andre land, inkludert Norge. Samlet sett mener eksperter imidlertid at virkningene av klimaendringer blir negative for landbruksproduksjonen globalt.